

Art Nouveau Akımının Gelişimi ve Art Nouveau'nun Resim Alanına Etkileri

Özlem Atıcı¹

Özet

Art Nouveau akımının gelişimi, 19. yüzyıl sonlarında endüstriyel devrim ve sanayileşmenin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Bu akım, sade tasarıma bir tepki olarak doğadan ilham alarak organik formlar, zarif çizgiler ve detaylı süslemeler içeren yeni bir estetik oluşturmuştur. Doğadan alınan formların stilize edilmesi, bitki motiflerinin kullanılması ve soyutlanarak özgün tasarımların oluşturulması, Art Nouveau'nun öne çıkan özelliklerindedir. Sanatçılar, önceki akımlardan ayrılmak için doğanın çeşitliliğine ve doğal formların yaratıcılığına vurgu yapmışlardır. Art Nouveau'nun resim alanına etkileri, özellikle desen ve çizgi tekniklerinde görülmüştür. Sanatçılar, ince, zarif ve ritmik çizgilerle çalışarak organik büyüme ve doğal formları ifade etmişlerdir. Japon baskı resimlerinden etkilenen sanatçılar, akışkan formlar, kıvrık hatlar ve bitkisel motiflerle dolu eserler ortaya koymuşlardır. Art Nouveau'nun resim alanındaki etkilerinden biri de sembolizmle birleşmesidir. Sanatçılar, doğayı kopyalamak yerine mistik ve dinsel konuları betimleyerek, eserlerine sembolik anlamlar yüklemişlerdir. Sonuç olarak, Art Nouveau akımı, sanayileşme ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle doğanın güzelliklerinden ilham alarak yeni bir estetik oluşturmuş ve resim alanında çeşitli teknik ve temaların gelişimine katkıda bulunmuştur.

Art Nouveau Sanatın Tanımı ve Konusu

Art Nouveau sanat akımı, 1890-1910 yılları arasında Avrupa'da ortaya çıkmış ve kısa sürede geniş bir etki alanı bulmuştur. Bu dönemde, şehirlerde ve ülkelerde farklı sanat dallarında, özellikle mücevher, resim, grafik, mobilya ve mimari yapılar gibi alanlarda kendine özgü özellikleriyle yaygın bir şekilde görülmüştür. Art Nouveau, sanatçıların duygularını özgürce ifade edebildikleri, geleneksel sınırları aşarak orijinal eserler ortaya koydukları

1 Öğr. Gör., Ayvacic Meslek Yüksekokulu, ORCID: 0000-0002-2028-2637
ozlem.atici@comu.edu.tr

önemli bir yüzyıl aralığını temsil eder. Bu akım, estetik açıdan zarif ve doğal formları benimseyerek, sanat dünyasına yenilikçi bir perspektif getirmiş ve birçok sanat dalında iz bırakmıştır.

Sanayi Devrimi'nin getirdiği monoton, makineleşmiş işlere bir tepki olarak gelişen Art Nouveau akımı, özellikle “kadın” kavramı ve “yumuşak çizgiler” temalarını benimseyerek kendini ifade etmiştir (İşçiler, 2022). Bu sanat akımının geniş bir alana yayılmasında, dönemin önemli dergileri, afişleri, resimleri ve sergileri gibi medya araçlarının etkisi büyük olmuştur. Eserlerde göze çarpan en belirgin özelliklerden biri, floral desenlerin yaygın olarak kullanılmasıdır. Floral desenler, Art Nouveau sanatının her dalında önemli bir rol oynamıştır. Vazo, mobilya, süs objeleri, grafik tasarım, mücevher ve takı tasarımı gibi birçok alanda bu desenlerle süslenmiş eserlere rastlanmaktadır. Dönemin önde gelen ressamı da eserlerinde sıkça bu desenleri kullanmışlardır. Limon ağaçları, üzüm, kabak, papatyalar, buğday başakları gibi doğal motifler, Art Nouveau sanatçılarının tercih ettiği bitkisel formlar arasında yer almıştır. Sanatçılar, bu bitkisel formları stilize ederek, zaman zaman iç içe geçişleri kullanarak izleyicinin gözünü yormadan farklı kompozisyonlar oluşturmayı başarmışlardır. Bugün bile Art Nouveau'nun etkisi devam etmekte olup, birçok sanatçı eserlerinde bu dönemden ilham almaktadır. Gürsoy (2011)'a göre, bu sanat akımı, doğanın zarafetini ve estetiğini ön plana çıkararak döneminin belirgin özelliklerini yansıtmıştır.

Art Nouveau akımının merkezi Paris'tir ve adını sanat taciri Siegfried Bing'in 1895'te Paris'te açtığı ve “L'Art Nouveau” adını verdiği galeriden almıştır. 1900 yılında düzenlenen Paris Uluslararası Sergisi, Art Nouveau sanatının gelişimine büyük katkıda bulunmuştur. Devlet salonlarına kabul edilmeyen sanatçılar, bu tür eserlerin alım-satımıyla ilgilenmeye başladıkça akım güçlenmiş ve anti-akademik bir nitelik kazanmıştır. Bu dönemde, Avrupa'nın önemli kentleriyle birlikte New York da modern çizgilerine ulaşarak şekillenmiştir (Türe, 2011). Art Nouveau döneminde artan ticari aktiviteler, sanat dergileri ve iletişim alanındaki ilerlemeler, bu sanat akımının hızla yayılmasına katkı sağlamıştır. Ayrıca, baskı sektörünün gelişmesi, farklı ülkelerdeki sanatçılar arasında güçlü iletişim kurulmasına ve birbirlerinden ilham almalarına olanak tanımıştır. Bu faktörler, Art Nouveau'nun uluslararası bir etkileşim ve yayılma sergilemesine olanak tanımış, sanat dünyasında yeni bir dönemi başlatmıştır.

Art Nouveau akımında genel olarak “sanat için sanat” görüşü hâkimdir. Bu akımın sanatçıları, estetik güzellik uğruna çalışmış, “sanat için sanat” anlayışını benimsemiş ve modern sanatın doğuşuna öncülük etmişlerdir. Art Nouveau sanatçıları, sisli ve loş atmosferi, parlak gün ışığına tercih

etmişlerdir. Özellikle Paris gece hayatından sahneler, dansçılar ve hayat kadınları gibi unsurlardan ilham alarak üretilen grafik çalışmalar ve mimari eserler, bu tercihi açıkça yansıtmaktadır. Art Nouveau'nun gelişimi iki ayrı evrede gerçekleşmiştir. İlk evre, çiçek motifleri ve kıvrımlı hatlarla öne çıkan, özellikle İngiltere, Belçika ve Fransa'da görülen yılların biçimlenmesidir. Daha sonra, çizgilerin düzleştiği ve geometrik biçimlenmeye yönelen bir sonraki aşama, özellikle İskoçya ve onun etkisiyle Avusturya'da gelişmiştir (Ayaydın, 2015). Art Nouveau'nun bu evreleri, akımın çeşitlenmesini ve farklı sanat anlayışlarını içermesini sağlamıştır. Çiçekli, kıvrımlı hatlardan geometrik biçimlere doğru olan bu evrim, sanatın özgünlüğünü ve çeşitliliğini vurgularken, akımın zaman içindeki evrimini de göstermektedir.

Sanayi Devrimi'nin etkisiyle, 19. yüzyıl boyunca toplum, uzun bir süre baskı ve zorluklar altında kalmıştır. Bu dönemde köyden kente göçler artmış ve kentlerdeki nüfus hızla artmıştır. Sanayileşme süreciyle birlikte, toplumun kültürel yapısında da önemli değişiklikler yaşanmıştır. Modernleşme arzusu, yeni dönemin etkisiyle tüm şehirleri ve tasarımları şekillendirmiştir. Bu dönemde yapılan yeni işlerde, tinsel ve duygusal yaklaşımlar ön plana çıkmıştır (Şaman ve Duru, 2015). Sanayi Devrimi'nin getirdiği değişimler, sadece ekonomik bir dönüşümü değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve duygusal bir evrimi de beraberinde getirmiştir. Kentleşme ve endüstrileşme süreci, geleneksel yaşam biçimlerini etkilemiş, insanların yaşam tarzlarında ve algılarında derin değişikliklere neden olmuştur. Bu dönem, sanatın doğmasında ve evriminde önemli bir anahtar rol oynamış, sanatçıları toplumun duygusal ve zihinsel deneyimleriyle ilgilenmeye yönlendirmiştir. Bu bağlamda, sanayi döneminin etkisi altında doğan Art Nouveau akımı, duygusal ve estetik açıdan özgür bir ifade arayışını yansıtmıştır.

20. yüzyılın başlarında hüküm süren Art Nouveau akımı, Orta Çağ Cermen, Kelt ve İskandinav sanat çizgilerinden ilham alarak, 18. yüzyıl Avrupa'sında egemen olan Barok ve Rokoko tarzlarıyla birleşerek, sanat ortamına yeni bir bakış açısı getirmiştir (Şaman ve Duru, 2015). Ancak, bu akımın yansıması, natüralist tarzın sanatçılarından oldukça farklı bir perspektife sahiptir. Yeni stil, doğa temsillerinin yanı sıra soyut kompozisyonları ve geometrik yorumları da içermiştir. Bu sanat akımının en belirgin etkilerinden biri, Japon sanatının saf ve sade anlatım tarzıdır. Japon estamplarındaki asimetrik kıvrımlı desen anlayışı ve geniş satırlı parlak renkler, dönemin sanatçılarına büyük ölçüde ilham kaynağı olmuştur (Türe, 2011). Art Nouveau sanatçıları, Japon sanatının zarafeti ve basitliğinden etkilenerek, kendi eserlerinde bu öğeleri kullanarak benzersiz ve özgün eserler ortaya koymuşlardır. Bu akım, farklı kültürlerden beslenen ve çeşitli sanat anlayışlarını bir araya getiren bir sentez oluşturmuştur.

Art Nouveau, köklerini çok çeşitli kaynaklar, akımlar ve eski uygarlıklardan almıştır. Ortaya çıkan eserlerdeki en belirgin süslemeler, doğadan ilham alarak doğal formları bozmadan yeniden yorumlanan çizgilerdir. Art Nouveau eserlerine bakıldığında, birçok yapıtın metamorfoza uğramış olduğu görülmektedir. Bu eserlerde mistik düşler, fantastik figürler ve bazen de ilginç ve ürkütücü temalar göze çarpar. Sanatçılar, kompozisyon oluştururken doğadaki önemli kadrâları birleştirerek, anlatmak istedikleri konuları ifade etmişlerdir. Art Nouveau'nun eserlerinde gözlemlenen bu birleştirme, sanatçıların doğanın organik ve akışkan yapısından ilham almalarının bir yansımasıdır. Bu akımın eserlerinde, Bergsonculuk (sezgicilik) ön plandadır; yaratıcı süreçteki sezgi, düşler ve duygu durumlarına vurgu yapılır. Art Nouveau, etkilendiği akımlardan biri olan Art & Crafts ve Sembolizm ile de ilişkilidir. Her iki akım da doğayı taklit etmek yerine doğadan ilham alarak özgün eserler üretmeyi amaçlar. Bu nedenle, Art Nouveau'nun bu akımlardan etkilendiği ve bu akımları da etkilediği söylenebilir. Bu akımlar arasındaki etkileşim, sanat dünyasında çeşitli ve yenilikçi eserlerin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır.

Art & Crafts hareketi, 19. yüzyılın sonlarına doğru İngiltere'de ortaya çıkmış ve Art Nouveau'nun önemli kaynaklarından biri olmuştur. Ayrıca, Avrupa ve Uzak Doğu arasındaki ticaretin artmasının ardından sanatçılar, Japon sanatını keşfetmişler ve bu da Art Nouveau'nun esin kaynaklarından biri olmuştur (Fırat, 2019). Bu dönemde bölgede hüküm süren Budizm anlayışı, Art Nouveau sanatıyla iç içe geçmiştir. Budizm anlayışının etkisiyle, Art Nouveau sanatı daha naif, yumuşak ve soft bir bakış açısı benimsemiştir. Bu anlayış, hayata dair keskin ve önyargılı düşünceleri reddetmiş, daha yapıcı, geniş bir perspektife sahip olmayı hedeflemiştir. Öfkeleneyecek yerine sakin kalmayı, olabilecekleri gözlemlemeyi ve acele etmemeyi vurgulamıştır. Bu Japon tutumu, sanatla bütünleştikten sonra, özellikle resim sanatında ve daha sonra ahşap işlemeciliğinde ifade edilmiştir. Japon sanatının bu tutumu, Art Nouveau eserlerindeki üslupları etkilemiş ve sanatçıların eserlerine sakinlik, naiflik ve yapıcı bir bakış açısı katmıştır. Bu etkileşim, sanat dünyasında yeni ve yenilikçi eserlerin doğmasına katkı sağlamıştır.

Kılınçarslan (2010), Japon sanatındaki Art Nouveau perspektifini şu şekilde tanımlar: Japonya'da durağan portre ahşap işçiliği konusunda uzmanlaşmış Ando Hiroshige'nin eserleri, başlangıçta Japonya'da sadece bir çift sandalet ya da çorap parasına satılırken, günlük yaşamın bir parçası olarak algılanmıştır. Ancak, Japonya'nın Batı dünyasıyla etkileşime geçmesi ve ticaretin hızlanmasıyla birlikte bu eserler Avrupa'ya ulaşmış ve Avrupalı sanatçılar tarafından yüksek sanat eseri olarak değerlendirilmiştir. Bu eserler, özellikle Edgar Degas, Claude Manet ve Vincent Van Gogh gibi birçok

sanatçı için ilham kaynağı olmuş ve büyük ilgi çekmiştir. Japon sanatının özgün perspektifi, Avrupalı sanatçılar arasında yeni bir anlayışın doğmasına yol açarak, Art Nouveau akımının gelişimine önemli bir etki yapmıştır. Japon sanatının doğallığı, soyut anlatımı ve durağan portreleri, Avrupalı sanatçılara farklı bir estetik deneyimi sunarak, sanat dünyasında yeni bir bakış açısı oluşturmuştur.

Japon baskı sanatından kaynaklanan etkilenmeler ve resim anlayışı, dönemin sanat ortamında yeni fikirlerin doğmasına katkı sağlamıştır. Bu etkileşim, sanatçılar arasında fikir alışverişini teşvik etmiş ve bu yeni perspektif, tüm sanat alanlarında yaygınlaşarak o dönemin ressamlarının çalışmalarını derinden etkilemiştir. Japon oymacılık ve baskı sanatı, Art Nouveau aracılığıyla Avrupa'da yeni bir boyut kazanmıştır. Özellikle etkinlik tanıtımları için yapılan posterlerde, Japon sanatından esinlenen bu perspektifte, arka tema genellikle flu ve belirsiz bırakılarak, öne çıkartılmak istenen mesaj keskin ve belirgin renklerle ifade edilmiştir. Portreler daha canlı ve ifade dolu hale getirilmiş, detaylar daha yalın ve göze çarpan öğeler olarak vurgulanmıştır. Zamanla, posterlerdeki üslup, keskin ve sert hatlardan uzaklaşarak daha naif ve sıcak bir atmosfer kazanmıştır. Bu teknik, tanıtım yapılan şeyin akılda daha fazla kalmasını sağlamış ve sanatçıların mesajlarını daha etkili bir şekilde iletmelerine olanak tanımıştır. Aynı zamanda, Japon sanatından esinlenen bu anlayış, zihinsel yapıda var olması gereken katı düşüncelerin yumuşamasını ve evrene keskin sınırlamalarla bakılmaması gerektiğini vurgulayan doğru felsefesini simgelemiştir. Sanat, bu perspektifle, duygusallığı, doğallığı ve sınırları aşan bir özgürlüğü temsil etmiştir.

1860'larda Paris'e ulaşan Japon baskıları, hızlı bir şekilde Avrupa ülkelerine yayılmıştır. Bu hızlı yayılmanın temelindeki asıl sebep, eserlerde kullanılan özgür bırakılmış doğal çizgi formları, kısıtlayıcı olmayan sanat görüşü ve insanın kişisel özgürlüğü gerçekleştirme çabasıyla birleşen anlamdır. Japon baskı sanatı, yaşamsal formlarını doğadan alarak sanat eserleri aracılığıyla doğa ile yeniden bir bağ kurmuştur. Bu durumuyla Japon sanatı, Avrupa estetiğinde bir devrim niteliği taşımıştır (Kılınçarslan, 2010). Japon sanatının özgün öğeleri, Avrupalı sanatçılara yeni bir perspektif sunmuş ve geleneksel sanat anlayışlarını sorgulamalarına neden olmuştur. Doğadan esinlenen serbest çizgiler, sınırlayıcı olmayan sanat anlayışı ve kişisel özgürlüğü vurgulayan bu Japon estetiği, Avrupa'da sanat devrimine öncülük etmiştir. Bu etkileşim, özellikle Art Nouveau akımının doğuşunda belirgin bir rol oynamıştır, çünkü sanatçılar bu yeni perspektifi benimsemiş ve eserlerine yansıtmışlardır.

Kısa sürede benimsenen bu sanat anlayışı, farklı alanlarda farklı malzemelerle yorumlanmış ve sanat eserleri oluşturulmuştur. Japonya'da bu akımın etkilerine dair görüşlerini dile getiren ve bu bilgileri ışığında yorumda bulunan Yıldırım, Japonya'da baskı sanatlarının oldukça eski tarihlerden itibaren var olduğunu belirtir. Bu durumun, iletişim araçlarının ve dini öğretilerin yayılmasında kullanışlı bir teknik olmasıyla ilişkilendirilir. Yıldırım'a göre, Art Nouveau'nun asıl esin kaynağı Avrupa dışı kültürlerdir ve bu kültürler arasında en etkili olanı Japon sanatıdır. Japon kültürüyle en etkili karşılaşma, 1873 Viyana Dünya Sergisi'nde gerçekleşmiştir. Özellikle Japon grafik sanatının çiçeksi bezemelerle birleşen çizgisel düzenlemeleri, gölgesizlik ve asimetrisi, sergiye katılan veya eserleri inceleyen sanatçılar üzerinde büyük etki bırakmış ve coşkuyla karşılanmıştır. Bu etkileşim, sanat dünyasında yeni bir kültür ve bakış açısı açmıştır. Ancak, Avrupa dışı kültürlerin etkileri sadece Japonya ile sınırlı değildir; Çin ve İslam kültürleri de zaten "Chinoiserie" ve "Orientalisme" (Çin ve Doğu eğilimleri) bağlamında bilinmektedir (Demirkol-Yıldırım, 2014).

Bu dönemde Ivan Bilibin'in gerçekleştirdiği tahta baskı çalışmaları, o zamanın sanatına önemli bir yön vermiştir. 1890 ile 1910 yılları arasında Avrupa ve Kuzey Amerika'da oldukça tanınan bir tasarım sanatı hareketi olan Art Nouveau, asma gibi dekoratif dallara sahip ikonik tasarımlarıyla bilinir. Bu hareket, Asya ve Avrupa arasındaki artan iletişim nedeniyle Japonya'daki ukiyo-e hareketinden büyük ölçüde etkilenmiştir. Japon ukiyo-e, tahta baskılar yaratmanın ayrıntılı sürecini içermektedir. Art Nouveau'nun boşluk, renk ve dekoratif desenlerin kullanımı konusundaki yaklaşımı, Japon tahta baskılarından büyük ölçüde ilham alır. Özellikle Ivan Bilibin'in çalışmaları, Japon ahşap blok baskılarının ayrıntılı sürecine benzer bir yaklaşımı içermiştir. Bilibin'in eserlerinde, çizgi formlarının, dekoratif desenlerin ve renklerin etkileyici bir kullanımı gözlemlenir. Japon tahta baskılarının oluşturulma süreci oldukça karmaşıktır. Sanatçı, tasarımı kâğıt üzerinde oluşturur, ardından bu tasarımı ince, şeffaf bir kâğıda aktarır. Kâğıt daha sonra tahta bir bloğa yapıştırılır ve oymacı, kâğıt üzerindeki çizgileri takip ederek orijinal tasarımı negatif olarak keser. Renklendirilmesi gereken çizgiler ve alanlar kabartma olarak yükseltilir. Mürekkep uygulandıktan sonra, tahta bloğun yüzeyine bir kâğıt tabaka serilir ve yuvarlak bir baskı yapılır. Her renk için ayrı bir oymalı ahşap blok kullanılarak çok renkli baskılar oluşturulur. Bu sürecin detayları, Japon ahşap blok baskılarının özgünlüğünü ve karmaşıklığını ortaya koymaktadır. Bu dönemdeki sanatçılar, Japon tahta baskılarının doğal görünümelerini soyutlama ve basitleştirme eğilimini benimsemişlerdir, bu da Japon estetiğinin ve Art Nouveau'nun etkileşimini daha da güçlendirmiştir.

Art Nouveau sanat akımı, “Yeni Sanat” anlamına gelen Fransızca bir terim olan “Art Nouveau” ismiyle anılmaktadır. Bu sanat akımının belirgin özellikleri arasında asimetrik ve kıvrımlı hatları temsil eden “kamçı uçları” veya “yılan balığı” motifleri bulunmaktadır. Sanatçılar, çıplak veya yarı çıplak kadın figürleri, dalgalanan saçlar ve erotik hareketler gibi sembollerle eserlerini zenginleştirmişlerdir. Ayrıca, doğadan ilham alınarak tavus kuşu, horoz, baykuş, kuğu, kelebek, kırlangıç, yusuçuk, ağustosböcekleri, örümcekler, yarasa gibi motifler kullanılmış ve mine tekniğiyle renklendirilerek eserlere canlılık katılmıştır.

Özellikle eserlerde tasvir edilen yılanlar, yaşam, sonsuzluk ve cinsellik gibi kavramlarla özdeşleşmiş ve sanatçılar tarafından sıkça kullanılmıştır. Saçında elmas fidanlı mine, krizantem çiçekleri ile çevrili kırbaç stili girdaplarla süslenmiş genç kız portreleri gibi masalsı eserler, Art Nouveau'nun estetik anlayışını yansıtmaktadır. Ayrıca krizantem, karahindiba, zambak, mimoza, orkide, gelincik ve ayçiçeği gibi egzotik çiçekler, bu sanat akımında öne çıkan diğer temalar arasında yer almıştır. Tomurcuklanan ve çürüyen çiçeklerin sembolik tasarımları ise hayatın tüm aşamalarını temsil eden önemli bir unsurdur, çünkü çiçek açanlar kadar çiçeklerin solması da popüler bir temadır.

Art Nouveau sanat akımında, insan, hayvan ve doğa unsurları yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Sanatçılar, detaylı gözlemlerle elde ettikleri benzersiz formları tasarımlarında kullanarak özgün eserler ortaya koymuşlardır. Farklı kadraj görüntülerinin bir araya getirilmesiyle insan figürleri içeren temalar oluşturulmuştur. Canlı bitkilerin solgunluğu, özellikle ölümü ve yeniden doğumu simgeler, bu nedenle solmaya yüz tutmuş bitkiler tasarımlara aktarılmıştır. Doğa çalışmalarında mevsimler, mine tekniğiyle detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Mücevher konusunda da sanatçılar, özgür bir anlatım kullanarak farklı formları eserlerine yansıtmışlardır. Örneğin, orkide, pars zambağı, salkım çiçeği, Japon kiraz ve ayva çiçekleri gibi çiçekler, pastel mine renkleriyle boyanmış veya camdan yontularak doğanın muhteşem örnekleri haline getirilmiştir. Yusuçuk, kelebek gibi böcek türleri tercih edilmiş ve bu böceklerin metamorfozu, vitray etkisiyle tasvir edilmiştir. Sanatçılar, ölümsüzlüğü simgeleyen yılan motifini kullanmışlardır. Yılan, Kraliçe Victoria'nın yılan formulu evlilik yüzüğü takmasının ardından dinsel tabulardan sıyrılarak takı kompozisyonları içinde yer almıştır. Ayrıca, kertenkele, bukalemun, denizati, balıklar ve diğer deniz canlıları ile mitolojik yaratıklar, sanatçıların hayal gücünü yansıtan ve taşkın anlatımlarla süslenen takılarda önemli bir rol oynamıştır.

Art Nouveau sanat akımında, formların yanı sıra renkler de büyük önem taşımıştır. Özellikle yusuçuk eserinde kullanılan Plique à Jour tekniği, vitray

görünümünü sağlamıştır. Sanatçı, değerli ve yarı değerli taşları kullanarak yusufluk böceğini kadın figürüyle birleştirmiş ve baş kısmını skarabe (bokböceği) böceği ile süslemiştir. Bu tercihin sebeplerinden biri, skarabe böceğinin hızlılık, cesaret ve yiğitlik gibi ifadeler içermesi olabilir. Ayrıca, böceklerin metamorfoza uğrama yetenekleri, sanatçının eserlerine çarpıcı fiziksel varlıklar ve özgün yaşam hikayeleri katmasına olanak tanımıştır. Bu eserlerde kullanılan nosyonlar, yeniden doğuş, diriliş, ölümsüzlük ve uzun ömürlülük gibi temaları içermektedir. Sanatçının elegant yaklaşımı, doğanın döngüsünü ve yaşamın farklı evrelerini estetik bir şekilde temsil etmeye olanak tanır. Yusufluk eserindeki detaylı işçilik ve semboller, sanatçının eserlerinde derin anlamlar yaratmasına olanak tanımış ve Art Nouveau'nun özgün ve zarif estetiğini vurgulamıştır (Koch ve Fitzgibbon, 1998).

Art Nouveau'nun Özellikleri

Art Nouveau'yu diğer sanat akımlarından ayıran temel özellik, dekoratif unsurları belirgin bir şekilde kullanmasıdır. Geleneksel anlayışın hâkim olduğu sanat dallarında dekoratif öğeler genellikle ikinci planda kalırken, Art Nouveau'da bu öğeler ön planda ve ana odak noktası haline gelmiştir. Bu akımın benzersizliği, eserlerin anlamından ziyade görsel estetiğin ön planda olmasıyla ortaya çıkmıştır.

Art Nouveau, geleneksel sanat anlayışından ayrılarak doğadan ilham alan temaları, çiçekleri, bitki örtüsünü ve hayvan motiflerini bolca kullanmıştır. Masallardan ve mitolojik hikayelerden esinlenen tasarımlar, adeta bir hayal dünyasını canlandırmaya çalışmıştır. Bu sanat akımının yaratıcı dünyasını tasarıma dönüştürebilmek için yeni tekniklere olan ihtiyaç doğmuş ve bu doğrultuda yeni çizgi stilleri ve amorf desenler gelişmiştir. Art Nouveau eserleri, yuvarlak çizgiler ve doğadan ilham alan çiçek desenleri gibi özelliklerle bezenmiştir. Bu, sanatın estetik değerini vurgulayan bir yaklaşımın bir yansımasıdır.

Doğa, özellikle batılı sanatçılar tarafından uzun bir süredir kullanılan bir tema olmasına rağmen, 18. yüzyılda sanayinin etkisi ve fotoğraf makinesinin icadıyla geri planda kalmıştı. Bu dönemde, geleneksel üsluptan ve düz, sade tasarım anlayışından uzaklaşmak isteyen Art Nouveau tasarımcıları, daha çağdaş bir stil oluşturmak amacıyla doğayı ana ilham kaynağı olarak seçtiler. Art Nouveau tasarımcıları, doğayı farklı bir bakış açısıyla ele alarak, tasarımlarında yeni bir düşünce ve estetik anlayışı ortaya koydular. Bu sanat akımı, doğayı sadece bir tema olarak değil, tasarımın temel ilham kaynağı olarak gördü. Sanatçılar, özgün bir desen ve çizgi tekniği geliştirdiler ve doğanın formlarını kendilerine özgü bir tarzda yansıttılar. Art Nouveau'nun

etkisi altındaki sanatçılar, tasarımlarında yapraklar, taç yaprakları ve çiçek saplarını kullanarak esneklik, uzama ve kıvrılma gibi özellikleri ifade ettiler. Zambak, süsen, gündüz güzeli, gül, haşhaş ve karanfil gibi bitki motifleri öne çıktı. Ancak, bazen bu motifler o kadar soyutlanmıştı ki, orijinal ilham kaynağı tanınmaz hale gelmişti. Art Nouveau sanatçıları, hayvan ve kuş formlarını da sıklıkla kullanarak tasarımlarına dinamizm kattılar. Kaplan, yarasa, yılan, sülün gibi pek çok hayvanın yanı sıra kuğu ve tavus kuşu, geniş kıvrımlarıyla öne çıkan en popüler formlardan biri haline geldi.

İngiliz toplumu, 19. yüzyılda cinselliği bir tür veba olarak görmesine rağmen, aynı dönemde erotik konulara büyük bir ilgi duyuyordu. Bu toplumda, evlilik kadınların erkeğin iktidarını kabul ettiği ve erkeğin bu iktidarı sürdürebilmesini sağlayan bir anlaşma olarak algılanıyordu. Coventry Patmore'un "Angel in the House" (1854-62) adlı şiirinde ifade edildiği gibi, kadın, masum, saf, ahlaklı ve erdemli bir varlık olarak kabul edilmeliydi. Bu anlayışın etkisiyle, Art Nouveau akımında kadın figürü de kendine özgü bir yer buldu. Bu kadın figürleri genellikle idealize edilmiş, dalgalı saçlara sahip, güzel ve baştan çıkarıcı olarak tasvir edildi. Bu tasvirler, dönemin toplumsal normları ve beklentileriyle uyumlu bir şekilde, kadını masum, zarif, güzellik ve erdeme odaklanan bir ışık altında sunmayı amaçlıyordu.

Art Nouveau akımından etkilenen sanatçılar arasında, kullanılan tekniklere yönelik farklı görüşler bulunmaktaydı. Örneğin, İngiliz sanatçı William Morris, doğayı sadece kopyalamamanın, ancak benzersiz bir şekilde yeniden yaratmanın önemine inanıyordu. Ona göre, sanatçı, doğadan ilham alsa bile bu ilhamı kendi benliğiyle bütünleştirerek orijinal eserler meydana getirmelidir. Diğer bir görüşe sahip olan sanatçı Christopher Dresser ise "Modern Ornamentation" (1886) adlı eserinde, Art Nouveau'nun dinamik çizgilerine ve geometrik şekillere vurgu yapmaktaydı. Dresser, Art Nouveau'nun süsleme estetiği için geometrik ve psikolojik bir temel oluşturduğunu belirtiyordu. Çizgilerin çağrıştırmacı gücünü ve sembolik kalitesini vurgulayan Dresser, Art Nouveau tasarımcılarının ritmik enerjiyi ve organik büyümeyi iletme için hatları kullanmalarına odaklanmıştı. Çizgiler, onun perspektifine göre, hassas ya da agresif, akıcı, kıvrımlı, dalgalı, dinamik bir yapı kazanıyordu.

Art Nouveau sanat akımında, genellikle doğadan alınan biçimler incelenip uzatılarak stilize edilmiştir. Çiçek sapları, guncaları, asma filizleri, kanatlar gibi kıvrımlı ve zarif doğal formlar, sanatçıların esin kaynağı olmuştur. Çizgiler, bazen zarif ve ince bir etki yaratırken, bazen de ritmik ve hareketli bir güçle yüklü hale getirilmiştir. Bu, sanatçıların doğanın organik yapısını taklit etmek yerine, ondan esinlenerek kendi benzersiz ve stilize formlarını yaratma eğiliminde olduklarını gösterir(Escritt, 2000)

Oryantalizm, 19. yüzyılda Avrupa sanatını etkileyen önemli akımlardan biridir. Oryantalizm terimi, Avrupa sanatçılarının Türk, Arap, Afrika ve Hint kültürlerini, yani genel olarak Yakın Doğu kültürünü tasvir etmek amacıyla kullanılmıştır. Bu dönemde, özellikle harem kültürüne olan ilgi dikkat çekici bir düzeydeydi. Sanatçılar için saray dünyası ve harem, keşfedilmemiş ve gizemli bir atmosfer sunan bir tema olarak öne çıktı. Oryantalizm akımının etkisi altında, Avrupa sanatçıları Doğu'nun egzotik atmosferini ve zengin kültürünü eserlerine yansıtmaya çalıştılar. Haremler, egzotik kıyafetler, renkli tekstiller ve gizemli atmosferler, ressamın, heykeltıraşların ve diğer sanatçıların eserlerinde sıkça karşımıza çıkan unsurlardı. Bu akım, özellikle Fransız ressamı Eugène Delacroix ve Jean-Léon Gérôme gibi sanatçıları arasında popülerdi. Oryantalizm, Avrupa toplumlarına Doğu kültürü hakkında farklı bir bakış açısı sunarken, aynı zamanda egzotik ve hayali bir atmosferin yaratılmasında önemli bir rol oynadı. Bu dönem sanatçıları, Doğu'nun gizemli dünyasını ve farklı yaşam tarzlarını eserlerinde canlandırarak, izleyicilerini hayal güçlerinin bir ürünü olan bu egzotik dünyaya çekmeye çalıştılar.

Doğuya olan ilgi, özellikle 19. yüzyılın başlarında, askeri zaferleri belgelemek ve topoğrafik resimler yapmak amacıyla doğuya seyahat eden ressamlar arasında önemli bir etken haline gelmiştir. Bu ressamlar, doğunun coğrafyası ve kültürü tarafından etkilenmiş olmalı ki, resimlerinde doğulu unsurlara büyük bir yer vermişlerdir. Bu dönemde, askeri zaferlerin yanı sıra elçi ve seyyahların doğuya olan seyahatleri ve ilişkilerin artması, batılı sanatçıların doğuya olan ilgisini daha da artırmıştır. Bu süreçte, elçi ve seyyahların yazdıkları kitaplar, Batılıların doğuya olan ilgisini körüklemiş ve oryantalist resimler bu dönemde büyük bir ilgi görmüştür. Özellikle İstanbul, 19. yüzyıl oryantalist sanatçıları için önemli bir merkez olmuş ve birçok yabancı sanatçı bu şehre gelerek oryantalist eserler üretmiştir. İstanbul'un zengin kültürel mirası, tarihi dokusu ve egzotik atmosferi, sanatçıların hayal güçlerini canlandırmak için mükemmel bir zemin sunmuştur. Bu nedenle, 19. yüzyılın oryantalist sanatında İstanbul, önemli bir ilham kaynağı ve resim konusu olmuştur.

Doğuya yönelik keşif hevesiyle motive olan 19. yüzyıl sanatçıları, keşfettikleri zenginlikler ve çeşitlilik karşısında büyük bir etki yaşadılar. Büyük ve görkemli saraylar, farklı mimari yapılar, bu sanatçıları için son derece çekici ve ilham vericiydi. Altın varaklı süslemeler, canlı renklere sahip çini motifleri, hat sanatı ve hatları çevreleyen bezemeler, yeni bir çizgi stili oluşturmak isteyen sanatçıları için önemli birer esin kaynağı haline geldi. Doğunun estetik unsurları, özellikle altın varaklı süslemeler ve renkli çini motifleri gibi detaylar, sanatçıların yeni ve çağdaş tasarımlar oluşturmasına ilham verdi.

Hat sanatının zarafeti ve çeşitli bezemeler, sanatçıların eserlerinde kendine özgü bir tarz yaratmalarına olanak tanıdı. Ayrıca, doğu kültürlerindeki farklı giyim tarzları da sanatçıları etkiledi. Bu dönemde kullanılan farklı desenler, çiçek motifleri ve benzeri unsurlar, sanatçıların resim, grafik, mimari ve mücevher tasarımında benzer motifleri kullanmalarına yol açtı. Sanatçılar, doğunun estetik zenginliklerinden ilham alarak, bu motifleri kendi eserlerinde kullanarak yeni bir sanatsal dil oluşturdu.

Art Nouveau Akımının Doğuşu ve Gelişimi

Sanat akımlarının doğuşu ve yayılımı genellikle tesadüfen meydana gelmez. Bu akımlar genellikle kültürlerden ve coğrafi bölgelerden etkilenir. Bir akımın ortaya çıkışı, önceki akımlardan etkilenerek ilham alınmasıyla genellikle gerçekleşir. 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında, Art Nouveau akımı bu bağlamda ortaya çıkmıştır. Sanayinin ve endüstrinin ilerlemesi, sanat çalışmalarındaki eksiklik ve yetersizliklere bir tepki olarak gelişen bu sanat akımı, kendine özgü tarzları ortaya koymuştur. Art Nouveau, endüstriyel sanat üretiminden rahatsızlık duymasına rağmen, ekonomik gelişmelerden büyük ölçüde faydalanmıştır. Ulaşım, basın ve yayım teknolojilerinin imkânlarından etkili bir şekilde yararlanmıştır. Akımın ortaya çıkmasında etkili olan kaynaklardan biri de Kelt sanatı olmuştur, ki bu sanat formu M.Ö. 5. yüzyılın ortalarında görülmeye başlanmıştır.

Batı Avrupa'da Kelt kökenli toplumun geliştirdiği üslup genellikle eşyalar üzerinde belirgin bir etki yaratmıştır. Pre-Raphaelist ve Arts and Crafts sanatçıları, eserlerinde Kelt etkisini sıklıkla kullanmışlardır. Kelt sanatının karakteristik desenlerinin bulunduğu objeler, ticarete kendine yer bulmuştur. Orta Asya sanatındaki hayvan figürleri ile Kelt sanatındaki ejderha üslubu, Art Nouveau süslemeleri ile birleştirilerek görülmüştür. Sembolizm, Art Nouveau'nun etkilendiği akımlardan biridir. Her iki akım da doğayı birebir kopyalamaktan ziyade manevi değerleri vurgulayarak, mistik ve dini konuları tasvir etmişlerdir. Aynı zamanda, Art Nouveau'nun sembolik altyapısını da şekillendirmiştir (Özsezgin, 1982).

Art Nouveau'nun ilham aldığı kaynaklar arasında Kelt bezemeleri, Rokoko tarzı, Arts and Crafts hareketi ve Pre-Raphaelit resimleri bulunmaktadır. Ayrıca, Avrupa ve Uzakdoğu arasındaki ticaretin canlanmasıyla ortaya çıkan Japon süsleme tasarımları ve ağaç baskıları da bu akıma büyük bir etki yapmıştır. İlk olarak İngiltere'de ortaya çıkmış gibi görünse de aslında tüm ülkelerde eş zamanlı olarak ortaya çıkmıştır. Art Nouveau'nun etkilendiği diğer bir sanat akımı ise Minos Girit sanatıdır. Tunç Çağ'ında Girit'te gelişen Minos sanatının mimari, fresk, fildişi ve seramik ürünleri, Art Nouveau desenlerine

ilham kaynağı olmuştur. Girit vazoları üzerinde bulunan su desenleri, özellikle Japon sanatıyla benzerlik göstererek en sevilen öğelerden biri haline gelmiştir. İslam ve Osmanlı sanatının soyut doğa formları ve sivri kemerleri de Art Nouveau sanatçıları etkilemiştir. Art Nouveau, kendisine yakın olan akımlardan da etkilenmiştir, örneğin rokoko ve barok üslupları bu etkilenme arasında sayılabilir (Adıgüzel, 2006, s. 1-228). Art Nouveau, pek çok kültürden etkilenmiş olmasına rağmen temel ilkeleri “çağdaş” ve “yeni” olma üzerine kuruludur. Akım, sanayi ve teknolojik gelişmelere tepki gösterirken aynı zamanda bu yeniliklerden de faydalanmıştır (Çiler, 1995). 1900 yılında Paris’te düzenlenen dünya sergisi, Art Nouveau’nun tanınmasında önemli bir dönemeci temsil etmiştir. Sergi, farklı kültürlerin bir araya gelmesiyle Art Nouveau’nun geniş kitlelere ulaşmasında etkili olmuştur. Akım, pek çok alanda etkisini göstermiş ve zirveye ulaşmıştır (Dora, 2006).

Art Nouveau Sanat Akımının Resim Alanına Etkileri

Japon baskı resimleri, sadece Empresyonistleri etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda Art Nouveau hareketini de derinden etkilemiştir. Art Nouveau, özellikle Doğu resim sanatından esinlenerek, Avrupa’da benzersiz bir form anlayışının gelişimine katkı sağlamıştır. Bu sanat akımı, Avrupa için tamamen yabancı olan bir grafik geleneğinden beslenerek, sanatçılara yeni ve özgün üsluplar yaratma konusunda önemli bir kaynak oluşturmuştur.

19. yüzyılın sonlarında, Japonya ve Çin, modern sanatın şekillenmesinde önemli bir rol oynayarak öne çıkmıştır. Art Nouveau akımında, Uzak Doğu resimlerinden alınan bitkisel motifler, akıcı formlar, kıvrık hatlar, çizgisel özellikler, ince ve zarif çizimler, ayrıca hareketlilik önemli bir vurgu kazanmıştır. Bu etkileşim, sanat dünyasında yeni ve özgün bir estetik anlayışının gelişimine katkıda bulunmuştur.

Gustav Klimt, Art Nouveau resim stiline önde gelen temsilcilerinden biridir. Sanatında Art Nouveau ve Sembolizm’i ustaca birleştirerek etkileyici eserler yaratmıştır. Tarihsel etkileri reddedip, çeşitli sanat akımlarını kapsayan, birbirleriyle bağlantılı bir stil önermiş ve bu avangard yaklaşımıyla Viyana’yı uluslararası sanat sahnesine taşıma amacını gütmüştür. Klimt, resim ve müziği birleştirerek organik süslemeler içinde, altın yaldızlı ve parlak yüzeylerde femme fatalelerin (çekici ve tehlikeli kadınlar) bedenlerini ve etkileyici betimlemeleri sanat dünyasına sunarak kendine özgü bir yer edinmiştir.

Resimde, özellikle Klimt’in eserlerindeki süsleme unsurları, ifadesel bir güçle yoğrulmuştur. Secession akımı, Viyana’da şekillenmiş olup, lideri ve ilk başkanı olarak Gustav Klimt, 1905 yılına kadar grupta yer alarak akımın

en önemli ressamlarından biri olmuştur. Secession, sanat ve zanaat ayrımını ortadan kaldırmayı hedeflemiş, sıkça kullanılan “stilkunst” (sanat tarzı) terimi, hayatın tamamen estetik bir yeniden doğuşa ve canlanmaya geçişini simgeler. Klimt, eserlerini oluştururken Japon etkilerinden açıkça etkilenmiş görünmektedir.

Gustav Klimt’in 1912 yılından sonraki portre çalışmaları ve altın varak kullanarak oluşturduğu tablolar, Japon sanatçılardan edindiği öğretileri eserlerine başarıyla yansıttığının bir kanıtıdır. Sanatçı, Japon sanatından öğrendiklerini zamanla kendi eserlerinde başarılı bir şekilde birleştirmiştir. Eserlerinde genellikle sanat tarihinden ilham alan Klimt, bu sanata o kadar yakın hissetmiştir ki kıyafet tercihleri genellikle kimonolardan yana olmuştur.

Klimt, bezeme ve iki boyutlu yapının düz kalitesini başarıyla birleştirerek resimlerine özgürce yansıtmıştır. Eserlerinde süslemenin ağırlıklı olduğu ve detaylandırmanın öne çıktığı, figürlerde işlediği özenli takıları ile beğeni kazanmıştır. Erotik yaklaşımlar, sanatçının en sevdiği konular arasında yer almıştır. Süslemeleri, Bizans mozaiklerini anımsatan bir estetik taşır. Desen ile gerçeklik, gerçek ile soyut arasındaki bu çapraz bağlam teknikleri, Klimt’in çalışmalarının önemli bir mirası olmanın yanı sıra, Art Nouveau resimlerinin önemli özelliklerini de yansıtmaktadır.

SONUÇ

Art Nouveau akımının gelişimi, 19. yüzyıl sonlarında sanayileşmenin etkisi ve endüstriyel devrimin yarattığı değişikliklere bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Sanatçılar, sade tasarım anlayışına karşı bir tepki olarak doğadan ilham alarak, organik formlar, zarif çizgiler ve detaylı süslemelerle dolu yeni bir estetik oluşturmuşlardır. Bu akım, özellikle doğadan alınan formların stilize edilmesi, bitki motiflerinin kullanılması ve soyutlanarak özgün tasarımların oluşturulması gibi özellikleriyle dikkat çekmiştir. Art Nouveau sanatçıları, önceki akımlardan farklılaşmak için doğanın çeşitliliğine ve doğal formların yaratıcılığına vurgu yapmışlardır. Art Nouveau’nun resim alanına etkileri, özellikle desen ve çizgi tekniklerinde görülmüştür. Sanatçılar, çizgileri ince, zarif ve ritmik bir enerjiyle kullanarak organik büyüme ve doğal formları ifade etmişlerdir. Japon baskı resimlerinden etkilenen sanatçılar, akışkan formlar, kıvrık hatlar ve bitkisel motiflerle dolu eserler ortaya koymuşlardır. Art Nouveau’nun resim alanındaki etkilerinden biri de sembolizmle birleşmesidir. Sanatçılar, doğayı kopyalamaktan ziyade mistik ve dinsel konuları betimleyerek, eserlerine sembolik anlamlar yüklemişlerdir. Sonuç olarak, Art Nouveau akımı, sanayileşme ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle ortaya çıkmış, doğadan ilham alarak yeni bir estetik oluşturmuş ve resim alanında çeşitli teknik ve temaların gelişimine katkıda bulunmuştur.

Kaynakça

- Ayaydın, A. (2015). Art Nouveau Akımına 21. Yüzyıl Perspektifinden Bir Bakış. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 58-73.
- Çiler, İ. (1995). Art Nouveau Akımı. *Art Dekor*, 94.
- Demirkol, Y. S. (2014). *Çağdaş Tasarımın Gelişim Sürecinde Art Nouveau Sanat Akımının Tekstil ve Modaya Yansımaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tekstil ve Moda Tasarımı Ana Sanat Dalı, İstanbul.
- Dora, E. (2006). Duygusal Zekâ Art Nouveau ve Dayanılmaz Kıvrımları. *Tasarım Dergisi*, 70
- Dresser, C. (1886), *Modern Ornamentation: Being A Series Of Original Designs*, Batsford .
- Escritt, S. (2000). *Art Nouveau*. Singapore: Phaidon Press.
- Fırat, Z. D. (2019). *Art Nouveau Bağlamında Exlibris Sanatı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü, Grafik Tasarım Anasanat Dalı, İstanbul.
- Gürsoy, G. (2011). *Art Nouveau Sanat Akımının Öncü Sanatçılarından Rene Lalique*. Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Moda ve Aksesuar Tasarımı Ana Sanat Dalı, İzmir.
- İşçiler, S. (2022). *19.Yy Art Nouveau Sanatında Mineleme Tekniğinin Mücevherde Etkileşimi, Rene Lalique*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat ve Sanat Tasarımı Anasanat Dalı, İzmir.
- Kılınçarslan, Y. (2010). Reklamda sanatsal boyut: art nouveau (yeni sanat): Reklam posterleri. *Yeni Düşünceler*, 5, 25-39.
- Koch, M. VE FitzGibbon, R. (1988). The Rediscovery of Lalique's Jewelry. *The Journal of Decorative and Propaganda Arts*, 10, 28-41
- Özsezgin, K. (1982). Art Nouveau ya da Modern Stil. *Milliyet Sanat Dergisi*, 2.
- Şaman, N. ve Duru, M. N. (2015). Yirminci Yüzyıldan Günümüze Takı. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu*, 10(37).
- Türe, A. (2006). *Dünya Kuyumculuk Tarihi (Takımın Öyküsü)*. İstanbul: Goldaş Kültür Yayınları-5.